

ความร่วมมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต

การประชุมวิชาการ และเผยแพร่ผลงานวิจัยคัดสรร สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 7
วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ณ โรงแรม มิตร บิซ โฮเทล พัทยา จังหวัดชลบุรี

คณะกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.)

สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ASSOCIATION OF PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THAILAND
UNDER THE PATRONAGE OF HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN

๓๒๘ ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐ โทร. ๐-๒๓๕๔-๕๖๘๘-๙๑ โทรสาร. ๐-๒๓๕๔-๕๖๘๑
328 Sri-Ayuthaya Road, Ratchathewi, Bangkok 10400, Thailand Tel. 0-2354-5689-91 FAX. 0-2354-5691
<http://www.aphet.org>

คำสั่ง

คณะกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอ.)

ที่ 001/2565

เรื่อง แต่งตั้งกองบรรณาธิการ

การประชุมวิชาการ และเผยแพร่ผลงานวิจัยคณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 7

หัวข้อ "ความร่วมมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต"

วันที่ 25 - 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

ณ โรงแรม มิตร บีช โฮเทล พัทยา (Mytt Beach Hotel Pattaya) จังหวัดชลบุรี

เพื่อให้การจัดการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยคณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 7 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3 หัวข้อ "ความร่วมมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต" The 7th National Conference on Education 2023 (APHEIT-EDU 2023) "Collaboration for Future Educational Change" วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ณ โรงแรม มิตร บีช โฮเทล พัทยา (Mytt Beach Hotel Pattaya) จังหวัดชลบุรี จัดโดยคณะกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอ.) เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบังเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยฯ จึงพิจารณาแต่งตั้งแต่งตั้งกองบรรณาธิการของการประชุมฯ ดังต่อไปนี้

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรดา ชัยสุวรรณ

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไหมมา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

อาจารย์ ดร. พงษ์ภิญโญ แม้นโกล

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นัฐยา บุญกองแสน

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วิสฤตภา

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. วีระ บุญเจริญ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม (วิทยาเขตขอนแก่น)

2. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ชนิดา รัชต์พลเมือง

มหาวิทยาลัยสยาม

3. รองศาสตราจารย์ ดร. จอมพงศ์ มงคลวนิช

มหาวิทยาลัยสยาม

4. รองศาสตราจารย์ ดร. ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

5. รองศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ บัวเจริญ

มหาวิทยาลัยพายัพ

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณ.สมาลัย ไชยศิริธัญญา

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พร้อมศักดิ์ บึงบัว

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุขสม	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วานิช ประเสริฐพร	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
12. อาจารย์ ดร. ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยธนบุรี
13. อาจารย์ ดร.เอกฉิป สุขวาณี	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
14. อาจารย์ ดร. ทินกร พูลพูน	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
15. อาจารย์ ดร.ณภัช วิจิระกลิ่นขจร	มหาวิทยาลัยนครปฐม
16. อาจารย์ ดร.อริสรา บุญรัตน์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
17. อาจารย์ ดร.สมบัติ เดชบำรุง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
18. อาจารย์ ดร.ศศิธรตา แพงไทย	วิทยาลัยพิษณุบันติต

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานทางวิชาการ

1. ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ชนิตา รัชท์พลเมือง	มหาวิทยาลัยสยาม
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สัตกวีลย์ เพชรโรจน์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ปาจิชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีรัตน์ มณีโชติ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศกดา ชัยสุวรรณ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมภูนุช พุฒินทร	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยง	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญา บุญกองแสน	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤตย์บุพัช สารนอก	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรอุมา ปราชญ์ปรีชา	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ฝั่งเพชร	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลภรณ์ ไชยศิริปัญญา	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พร้อมศักดิ์ บึงบัว	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โยธิน ศรีโสภา	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วิสฤตภา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วานิช ประเสริฐพร	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุขสม	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ขนวงค์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุหลาบ ปุริสาร	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาญ์ เจริญวิไลรัตน์	วิทยาลัยทองสุข
23. อาจารย์ ดร.พงษ์กัญญา นมน์โกศล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
24. อาจารย์ ดร.เอกฉิป สุขวาณี	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
25. อาจารย์ ดร. ชุตินา พรหมสุข	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
26. อาจารย์ ดร. ศรีสุดา พัฒน์จันทร์	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
27. อาจารย์ ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ	มหาวิทยาลัยรังสิต
28. อาจารย์ ดร.อริสรา บุญรัตน์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

29. อาจารย์ ดร.สมบัติ เดชบำรุง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
30. อาจารย์ ดร.อภิวัฒน์ อันทวีสิน	มหาวิทยาลัยศรีสคัยน
31. อาจารย์ ดร.ทิมกร พูลพรม	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
32. อาจารย์ ดร.ธีระภัทร ประสมสุข	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
33. อาจารย์ ดร.สุดาพร พงษ์พิชญ์	มหาวิทยาลัยเจนตั้งอ่อน
34. อาจารย์ ดร.เดช สาระจันทร์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
35. อาจารย์ ดร. รวงทอง กาพันธ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
36. อาจารย์ ดร.ณปภัช วชิระกสิณขจร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
37. อาจารย์ ดร.ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยธนบุรี
38. อาจารย์ ดร.ชญาดา อนุวิสุทธิ	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
39. อาจารย์ ดร. ปิยนภา ปิยสาริต	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
40. อาจารย์ ดร.อนุสรณ์ นามประดิษฐ์	สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
41. อาจารย์ ดร.ศราวุฒิ ดาวกรงแก้ว	สถาบันรัชภาควัย
42. อาจารย์ ดร.ระเนียบ สิทธิชัย	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
43. อาจารย์ ดร.ศศิรดา แหงไทย	วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต
44. อาจารย์สิบศักดิ์ น้อยตัด	สถาบันอาศรมศิลป์

สั่ง ณ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2565

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา ชัยสุวรรณ)
ประธานคณะกรรมการสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สารบัญ

สำนักงานประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7	1
คำสั่งคณะกรรมการการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยฯ ที่ 001/2565	
เรื่อง แต่งตั้งกองบรรณาธิการ	3
➢ การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการจัดการศึกษาในอนาคต	13
กฤตภัช พัทธ สารนอก, นัฐยา บุญทองแสน, สุชุม พระเดชพงษ์ และ อัสสราพงษ์ เลิศกระโทง	
➢ การศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองของนิสิตสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.....	25
กนกพร ศรีญาณลักษณ์	
➢ ความอยู่รอดของมหาวิทยาลัยเอกชนไทยในยุคดิจิทัลเทคโนโลยี	35
สุกัญญา สุตรารัตน์, นลินี สุดเสวต	
➢ การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม	48
สุวิธดา ชูรักษ์, สายสุดา สุขแสง ,พิชญา สุวรรณโน ,อริสรา บุญรัตน์	
➢ การเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข.....	59
จินกฤต ศรีสุข, ผศ.ดร.วราภรณ์ ไทโยมา, ผศ.ดร.สิรินธร สิ้นจินดาวงศ์	
➢ ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างวัดศรัทธาจิตต์	69
บุษบง พรหมจันทร์	
➢ การจัดการวัฒนธรรมองค์การแบบนิวนอร์มัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.....	81
แววดี ศรีไตรรัตน์, รองศาสตราจารย์ ดร.เกล้า ทองขาว	
➢ การเตรียมผู้เรียนระดับอาชีวศึกษาให้มีความพร้อมในการทำงานในศตวรรษที่ 21 ด้วยการเรียนรู้ เชิงบูรณาการร่วมกับการทำงาน	94
จินดา พลรักษ์, สุดคนึง นฤพนธ์จิระกุล	
➢ การบริหารจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการในการศึกษาเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์	106
กันยรัตน์ ไมรัตน์, อาจารย์ปิยรัช อยู่รักชาติ	
➢ การวางแผนกลยุทธ์ทางการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2.....	115
เอกสิทธิ์ ชูขี้, ทินกร พูลพูน, ชรศักดิ์ อ่อนมี	

การเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข

Strengthening the School of Happiness

ชินกฤต ศรีสุข, ผศ.ดร.วรารามณ์ ไชยมา, ผศ.ดร.สิรินธร ลินจินดาวงศ์
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยนวัตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : Chinakrit.sri@spu.ac.th

บทคัดย่อ

จากการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสุข เริ่มมีการกำหนดนโยบายทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรช่วยที่เสริมสร้างความสุขในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสุขให้กับผู้เรียน สำหรับประเทศไทย ได้มีการกำหนดนโยบายการเสริมสร้างความสุข ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ประเด็นที่ 5 เรื่อง การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด และสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข มีองค์ประกอบการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหาร กำหนดวิสัยทัศน์ มีกระบวนการติดตาม ประเมินผล ต่อเนื่อง และการบริหารจัดการแบบประชาธิปไตย 2) ด้านผู้เรียน มีทักษะการเรียนรู้สร้างสรรค์ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) ด้านครู มีคุณลักษณะเชิงบวกของครู มีศรัทธาและความสัมพันธ์ในสังคมโรงเรียน 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่สนุกสนาน และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียน และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีความปลอดภัย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี

คำสำคัญ: การเสริมสร้างโรงเรียน, โรงเรียนแห่งความสุข, ความสุข

ABSTRACT

Organizing education to enhance happiness Education policy began to be formulated. The development of curriculum enhances happiness in schools to enhance the happiness of learners. For Thailand, the happiness-enhancing policy has been formulated in the 20-year National Strategy (2018-2037) in Strategy 3, Issue 5 on Enhancing The Well-Being of Thai People and in line with the National Education Act on Education Management. It must emphasize both knowledge, morality, and living happily and strengthening the school of happiness. There are elements to strengthen the school of happiness, consisting of 5 aspects: 1) Management, determine a vision, a follow-up process, continuous evaluation, and democratic management, 2) Learners have creative learning skills, and learning management with happiness, and 3) teachers have positive characteristics, friendship and relationship in school society, 4) learning Management with fun teaching and encourage creative participation of learners to bring happiness to the students, and 5) the school environment is safe, and a good source of learning.

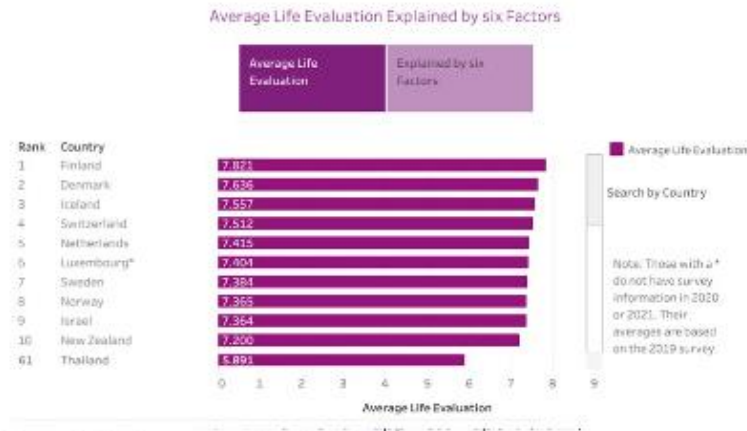
KEYWORDS : Strengthening schools, school of Happiness, happiness

บทนำ

ปัจจุบัน ความสุขได้กลายเป็นวาระเชิงนโยบายที่สำคัญของโลก ในปี พ.ศ. 2554 การแสวงหาความสุขได้รับการยอมรับว่าเป็น 'สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน' ตามข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ และในปีถัดมา ได้มีการประกาศข้อมติให้มีการเฉลิมฉลองวันแห่งความสุขสากล ในวันที่ 20 มีนาคมของทุกปี เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs ได้ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีผ่านเป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อยต่าง ๆ และเป้าหมายที่ 4 เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้รวบรวมแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของโรงเรียนแห่งความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป้าหมายย่อย 4.7 ที่ว่าด้วยการแสวงหาความรู้และทักษะที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขอริเริ่มระดับโลกอื่น ๆ อยู่ระหว่างการพัฒนาแนวทางการวัดความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งรวมถึงความพยายามในการวัดระดับความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือชี้วัดสากล อาทิ รายงานระดับโลกว่าด้วยความสุข ดัชนีชี้วัดโลกแห่งความสุข และหลายประเทศได้กำหนดให้ประเด็นความสุขเป็นเป้าหมายเฉพาะของนโยบายการพัฒนาและการศึกษา หรือมีการนำองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุขมากำหนดไว้ในกรอบนโยบาย ตัวอย่างเช่น ประเทศภูฏาน ได้ประกาศใช้นโยบายการศึกษาเพื่อความสุขมวลรวมประชาชาติในปี พ.ศ. 2554 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการสำรวจคุณภาพชีวิตเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 สาธารณรัฐเกาหลี เรื่อง 'การศึกษาที่มีความสุขสำหรับทุกคน: พหุสรีรภาพการสร้างสรรค์กำหนดอนาคต' ได้กำหนดมาตรการที่สนับสนุนการศึกษาอย่างมีความสุข อาทิ 'ภาคเรียน ที่ปราศจากการสอบ' การสร้างลักษณะนิสัย และโรงเรียนปลอดความรุนแรง ประเทศสิงคโปร์และประเทศวานูวา พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสุขในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565)

World Happiness Report 2022

Figure 2.1 Ranking of Happiness based on a three-year average 2019-2021.

จากข้อมูลการจัดอันดับความสุขตามค่าเฉลี่ย 3 ปี พ.ศ. 2562–2564 ของ World Happiness Report 2022 พบว่า ประเทศที่มีอันดับความสุขสูงคือ ได้แก่ 1.Finland, 2.Denmark, 3.Iceland, 4.Switzerland, 5.Netherlands, 6.Luxembourg*, 7.Sweden, 8.Norway, 9.Israel, 10.New Zealand และ ประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยความสุข 3 ปี พ.ศ. 2562–2564 อยู่ในอันดับที่ 61 จากทั้งหมด 146 ประเทศ

นโยบายการเสริมสร้างความสุขของประเทศไทย ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบ

ด้าน และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วง และในประเด็นที่ 5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญา และสังคม โดย (1) การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (2) การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ (3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี (4) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาพที่ดี และ (5) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาพที่ดีในทุกพื้นที่ และประเด็นที่ 6 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพหรือทุนมนุษย์ โดย (1) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) "โรงเรียน" จึงถือเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนในวัยเรียนส่วนมากอยู่ในระบบ โรงเรียน จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้ (สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาพ, 2560)

โรงเรียนแห่งความสุข หมายถึง โรงเรียนที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยเคารพในความหลากหลาย การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม โดยมีหลักเกณฑ์ ได้แก่ 1.คน ในด้านมนุษยสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 2.กระบวนการสอนและการเรียนรู้ ที่มีความสุขสนุกสนานและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนากิจกรรมและสมรรถนะที่นอกเหนือจากวิชาการ 3.สถานที่ภายในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน (กมลพรรณ เอกณรงค์ และ รัชชัญญา แก้ว, 2561) ผลจากการสำรวจเรื่องโรงเรียนแห่งความสุข มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการแรกที่ส่งผลให้โรงเรียนมีความสุข ได้แก่ 1. มิตรภาพ และ ความสัมพันธ์ ในสังคมโรงเรียน 2.สภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้ที่อบอุ่น และเป็นมิตร 3.เสรีภาพของผู้เรียน ความคิดสร้างสรรค์ และ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4.การทำงานเป็นหมู่คณะ และความ เป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกัน และ 5.ทัศนคติ และคุณลักษณะ แข็งแรงของครู และโรงเรียนแห่งความสุข สามารถแบ่ง ออกเป็น 3 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ 1.คน 2.กระบวนการ และ 3. สถานที่ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565) โรงเรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 1.โรงเรียนมีการบริหารจัดการ ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้เรียน 2. โรงเรียนมีการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริม สร้างให้ผู้เรียนมีสุขภาพโดย สอดคล้องกับบริบทภายใน โรงเรียนและท้องถิ่น 3.โรงเรียน มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การติดตาม ประเมินผลร่วมกันภายใน โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 4.โรงเรียนมีแหล่ง เรียนรู้ที่เอื้อ ต่อการเสริมสร้างสุขภาพของผู้เรียน (สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาพ, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าว ความสุข เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการบริหาร และมีการริเริ่มการออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อความสุข และจัดทำหลักสูตรความสุข ขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้สึกผ่อนคลาย การใช้ชีวิตแบบเร่งรีบและจากภาวะในการแข่งขันสูง จะเห็นว่ามีรายงานระดับโลกว่าด้วยความสุข ดัชนีชี้วัดโลกแห่งความสุข ของ The World Happiness Report ที่จัดอันดับความสุขของทั้ง 146 ประเทศที่เข้าร่วม และ ประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 61 ผู้เขียนจึงได้เห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการกาบริหารโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อเป็นการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับวาระเชิงนโยบายที่สำคัญของโลก และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสุข

ความสุขของมนุษย์ก็ออกเป็น 2 ส่วน คือ ความสุขระยะสั้น และ ความสุขระยะยาว ความสุขระยะสั้น ได้แก่ ความพึงพอใจที่ได้รับ ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ถ้าสิ่งที่ทำนั้นสนุก ทำง่ายและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย มนุษย์ก็จะมีความสุข ซึ่งบางทีการไม่ทำอะไรเลย นอนนิ่งเฉย ๆ ก็ทำให้มีความสุขได้เช่นเดียวกัน หรือแม้แต่การกินหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การเสพยาเสพติดก็เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขได้ แต่ความสุขเหล่านี้จะเป็นความสุขสั้น ๆ หลังจากนั้นร่างกายก็จะปรับตัวกลับสู่ภาวะปกติ และอาจนำไปสู่ความทุกข์ระยะยาวในอนาคตได้ ส่วนความสุขระยะยาวขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่มนุษย์สามารถ บรรลุเป้าหมายที่มีความหมายในชีวิตได้ เป้าหมายที่มีความหมายของแต่ละคนก็แตกต่างกัน แม้ว่าจะ มีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันอยู่คนบางคนอาจจะคิดถึงเรื่องของเงิน อำนาจ ชื่อเสียง การได้สร้าง อนุสาวรีย์ให้กับสังคมหรือคนอื่นบางคนอาจจะคิดถึงเรื่องของการทำความดีตามหลักศาสนาและ หรือการ

ได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา เช่น การบรรลุนิพพาน หรือการเข้าถึงพระเจ้า เป็นต้น ใครก็ตามที่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เขาก็จะมีแนวโน้มที่จะมีความสุขมากขึ้น (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2560)

ปัจจุบัน ความสุขได้กลายเป็นวาระเชิงนโยบายที่สำคัญของโลก ในปี พ.ศ. 2554 การแสวงหาความสุขได้รับการยอมรับว่าเป็น 'สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน' ตามข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ และในปีถัดมา ได้มีการประกาศข้อมติให้มีการเฉลิมฉลองวันแห่งความสุขสากล ในวันที่ 20 มีนาคมของทุกปี เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs ได้ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีผ่านเป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อยต่าง ๆ และเป้าหมายที่ 4 เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้รับรวมแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความดีของโรงเรียนแห่งความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป้าหมายย่อย 4.7 ที่ว่าด้วยการแสวงหาความรู้และทักษะที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกและวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ การมุ่งเน้นทักษะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของมนุษย์ อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ ความเห็นอกเห็นใจ การทำงานเป็นหมู่คณะ และการสื่อสาร เป็นการสะท้อน 'ลักษณะเด่น' ที่ได้ระบุในจิตวิทยาเชิงบวกว่าเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี และทักษะเหล่านี้ได้สะท้อนอยู่ในแนวคิดของยูเนสโกในเรื่องการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอีกด้วย ในขณะที่การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันเน้นเรื่อง 'การเข้าใจผู้อื่น' และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ข้อริเริ่มระดับโลกอื่น ๆ อยู่ระหว่างการพัฒนาแนวทางการวัดความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งรวมถึงความพยายามในการวัดระดับความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือชีวิตสากล อาทิ รายงานระดับโลกว่าด้วยความสุข ดัชนีชีวิตโลกแห่งความสุข การสำรวจระดับโลกเรื่องความนิยม และดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในทำนองเดียวกัน โครงการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาติ (PISA) ซึ่งเป็นหนึ่งในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับนานาชาติที่สำคัญ ก็พยายามที่จะวัดความสุขของนักเรียนและศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความสุขและผลการเรียนรู้ รวมถึงได้กำหนดตัวชี้วัดความสุขของนักเรียนในการประเมินปี พ.ศ. 2555 และศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความเป็นอยู่ที่ดีและผลการเรียนรู้ในปี พ.ศ. 2561 และเมื่อไม่นานมานี้ หลายประเทศได้กำหนดให้ประเด็นความสุขเป็นเป้าหมายเฉพาะของนโยบายการพัฒนาและการศึกษาหรือมีการนำองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุขมากำหนดไว้ในกรอบนโยบาย ตัวอย่างเช่น

ประเทศภูฏาน ได้ประกาศใช้นโยบายการศึกษาเพื่อความสุขมวลรวมประชาชาติในปี พ.ศ. 2554 เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการบรรลุความสุขมวลรวมประชาชาติ โดยให้ความสำคัญด้านความยั่งยืนเป็นพิเศษ

ประเทศญี่ปุ่น สำนักงานคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการวัดผลความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อปี พ.ศ. 2553 และได้มีการสำรวจคุณภาพชีวิตเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 เพื่อตอบสนองต่อความกังวลของประเทศที่เพิ่มมากขึ้นในประเด็นสุขภาพจิตและความเครียดสูงรวมถึงความเครียดในกลุ่มเด็กนโยบายของสาธารณรัฐเกาหลี เรื่อง 'การศึกษาที่มีความสุขสำหรับทุกคน: พระสวรค์ทางการสร้างสรรค์กำหนดอนาคต' ได้กำหนดมาตรการที่สนับสนุนการศึกษาอย่างมีความสุข อาทิ ภาคเรียน 'ที่ปราศจากการสอบ' การสร้างลักษณะนิสัย และโรงเรียนปลอดความรุนแรง

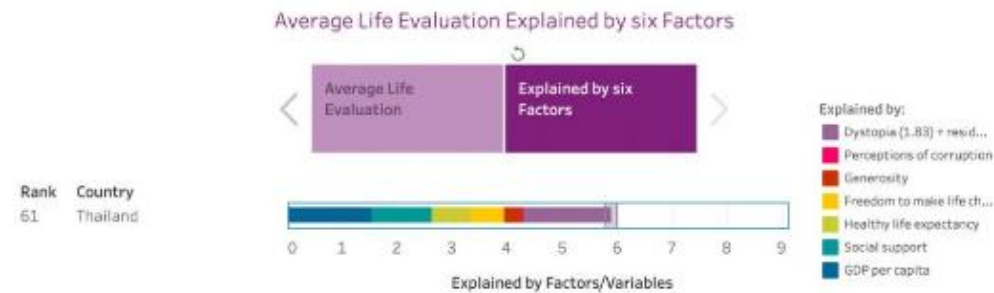
ประเทศสิงคโปร์ได้นำการเรียนรู้ทางด้านสังคมและอารมณ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเสริมสร้างลักษณะนิสัยและการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง

ประเทศวานูอาตู ได้พัฒนาหลักสูตรระดับชาติที่จะช่วยส่งเสริมความสุขในโรงเรียน และมุ่งพัฒนาขีดความสามารถที่ช่วยเน้นในเรื่องปรัชญาการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้ทดลองใช้ตัวชี้วัดทางเลือกในเรื่องความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับกลุ่มประเทศหมู่เกาะเมลานีเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2555

ขณะที่ภูฏานและวานูอาตูได้พัฒนานโยบายเพื่อนับคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ประเทศอื่น ๆ อีกสามประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และสิงคโปร์ ได้พัฒนานโยบายเพื่อจัดการกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการมากเกินไป ส่งผลให้ระดับความเครียดของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้นมุ่งเน้นเรื่องบุคลิกภาพและการแสดงออกของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565)

World Happiness Report 2022

Figure 2.1 Ranking of Happiness based on a three-year-average 2019-2021

ตารางที่ 2 : ความสุขของประเทศไทย ตามค่าเฉลี่ย 3 ปี พ.ศ. 2562–2564
 ที่มา : The World Happiness Report (2022)

จากข้อมูลความสุขของประเทศไทยตามค่าเฉลี่ย 3 ปี พ.ศ. 2562–2564 ของ World Happiness Report 2022 พบว่า ความสุขจากทั้งหมด 146 ประเทศประเทศ ของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 61 โดยวัดระดับความสุขทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านรายได้ต่อหัวของประชากร (GDP per capita) เท่ากับ 1.535 2) ด้านแรงสนับสนุนจากสังคม (Social support) เท่ากับ 1.096 3) ด้านอายุเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด (Healthy life expectancy at birth) เท่ากับ 0.697 4) ด้านเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิต (Freedom to make life choices) เท่ากับ 0.617 5) ด้านความเอื้ออาทรต่อกันในสังคม (Generosity) เท่ากับ 0.321 และ 6) ด้านมุมมองหรือการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตในสังคม (Perceptions of corruption) เท่ากับ (1.83) และจากระดับความสุข 6 ด้านของคนไทยในประเทศไทย จะส่งผลให้การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยวิธีการเสริมสร้างสามารถอธิบายตามการวัดระดับความสุข จากผลการสำรวจความสุขของประเทศไทยตามค่าเฉลี่ย 3 ปี พ.ศ. 2562–2564 ของ The World Happiness Report (2022) ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านรายได้ต่อหัวของประชากร (GDP per capita) หากรายได้ต่อหัวของประชากรที่รายได้ที่สูงขึ้น จะส่งผลให้ ระบบเศรษฐกิจและรายได้ของแต่ละครอบครัว มีความพร้อมในการส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาของให้กับนักเรียนได้เต็มตามความสามารถของนักเรียน

2) ด้านแรงสนับสนุนจากสังคม (Social support) การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัว และเพื่อน หรือบุคคลอื่นในสังคม ในด้านอารมณ์ จะส่งผลให้นักเรียนรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง จากการดูแลเอาใจใส่ และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้นักเรียนมีความสุขในการดำรงชีวิต

3) ด้านอายุเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด (Healthy life expectancy at birth) การที่นักเรียนได้รับการเลี้ยงดู และมีพัฒนาการที่สมวัย จะส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ และทำกิจกรรมอย่างมีความสุข

4) ด้านเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิต (Freedom to make life choices) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ จะส่งผลให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ และเกิดการเรียนรู้มีความสุข

5) ด้านความเอื้ออาทรต่อกันในสังคม (Generosity) การปลูกฝังให้นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีมิตรไมตรี ต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปันให้กัน จะส่งผลให้นักเรียนมีความเมตตา มีจิตสาธารณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6) ด้านมุมมองหรือการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตในสังคม (Perceptions of corruption) การจัดการศึกษาให้นักเรียนมีมุมมองหรือการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตในสังคม และกฎระเบียบ หรือ ข้อปฏิบัติ ที่นักเรียนควรรู้ จะส่งผลให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิต ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของสังคม และเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งเก่ง ดี และมีความสุข

และสำหรับประเทศไทย ได้มีนโยบายการเสริมสร้างความสุข ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วง และในประเด็นที่ 5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีครอบคลุมทั้งด้าน กาย ใจ สติปัญญา และสังคม มุ่งเน้น การเสริมสร้างการจัดการสุขภาวะในทุกรูปแบบ ที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี และมีทักษะด้านสุขภาวะที่เหมาะสม ประกอบด้วย

1. การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ โดยพัฒนาองค์ความรู้และการสื่อสารด้านสุขภาวะ ที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งเฝ้าระวังและจัดการกับความ รู้ด้านสุขภาวะที่ไม่ถูกต้อง จนเกิดเป็นทักษะทางปัญญาและสังคมที่เป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดการสุขภาวะตนเองของประชาชน อาทิ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้มีความเหมาะสม และการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอในการดำรงชีวิต

2. การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ โดยผลักดันการสร้างเสริมสุขภาวะในทุกนโยบายที่ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อลดภัยคุกคามที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสุขภาพคนไทย

3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี โดยส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและเอื้อต่อการมีกิจกรรมสำหรับยกระดับสุขภาวะของสังคม จัดทำมาตรการทางการเงินการคลังที่สนับสนุนสินค้าที่เป็นมิตรต่อสุขภาพ สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยในการเสริมการมีสุขภาวะ รวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยชุมชนและภาคประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่อาจกระทบต่อระดับสุขภาวะ

4. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างความเสถียรทางด้านบริการทางการแพทย์และสุขภาพแบบครบวงจรและทันสมัย ที่รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ในการให้คำปรึกษา วินิจฉัย และพยากรณ์การเกิดโรคล่วงหน้า การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพทางไกลให้มีความหลากหลาย เข้าถึงง่าย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ห่างไกล มีการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เข้ากับอินเทอร์เน็ต ทางด้านสุขภาพ และจัดให้มีระบบการเก็บข้อมูลสุขภาพของประชาชนตลอดช่วงชีวิตให้มีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานความยั่งยืนทางการคลัง รวมถึงการปฏิรูประบบการเก็บภาษีและรายจ่ายเพื่อให้บริการด้านสุขภาพตลอดจนการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพในการสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ พอเพียง เป็นธรรม และยั่งยืน

5. การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ โดยให้ชุมชนเป็นแหล่งปะทะใจสำคัญในการมีสุขภาพดีของประชาชน ผ่านการจัดการความรู้ด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างสุขภาวะที่พึงประสงค์ระหว่างกัน โดยรัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ชุมชนสามารถสร้างการมีสุขภาพดีของตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดการสุขภาวะของแต่ละพื้นที่

และประเด็นที่ 6 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการสร้างความรู้ดีมีสุขของครอบครัวไทย การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การสร้างความรู้ดีมีสุขของครอบครัวไทย โดยส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการสมวัย พัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเริ่มจากการสร้างและพัฒนาบุตรที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพในกลุ่มประชากรวัยเจริญพันธุ์ทุกกลุ่มให้มีประชากรที่มีคุณภาพ รวมถึงการสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับโลกในศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมความรู้ในการวางแผนชีวิตที่เหมาะสมกับค่านิยมของคนรุ่นใหม่ และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมบนฐานความรู้ทางวิชาการตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์และถึงช่วงอายุต่าง (โดยให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง โดยเน้นการส่งเสริมการก่อกูลกันของคนทุกวัย ในครอบครัวในการดูแลสมาชิกในครอบครัว การส่งเสริมนโยบายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตและการทำงาน การส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการจัดบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรและการดูแลผู้สูงอายุ การสนับสนุนบทบาทของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กำหนดบทบาทและจัดสรรทรัพยากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมพลังครอบครัว ควบคู่กับการปฏิรูปสื่อให้มีบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ในการให้ความรู้ต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งครอบครัว (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และ กระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องสาระความรู้ ให้บูรณาการความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทย ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) โรงเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) รวมถึงนโยบายระดับนานาชาติอีกด้วย

การเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข

ประเทศไทยมีประชากรเด็กประมาณร้อยละ 21 หรือ 14.1 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเด็กเล็กอายุ 0-6 ปี กว่า 4 ล้านคน ซึ่งร้อยละ 30 มีพัฒนาการล่าช้าอันเกิดจากปัญหาทุนโภชนาการ การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม และสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพด้านสุขภาวะเด็กวัยเรียน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 6 ทั่วประเทศในปี 2562 พบว่า เด็กประถมมีความสุขระดับปานกลางซึ่งความสุขนี้ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ครอบครัว การเล่น โภชนาการ และโรงเรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส., 2564) “โรงเรียน” ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนในวัยเรียนส่วนมากอยู่ในระบบ โรงเรียน จึงมีความจำ เป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้ และโรงเรียนเป็นสุข จากการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการ ปรับสภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเพิ่ม พฤติกรรมสุขภาพ จัดโครงสร้างและระบบต่างๆ ให้โรงเรียนสภาพแวดล้อม ครอบครัว และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้ง ด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงสู่โลก ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ, 2560) ในการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อให้สอดคล้องกับวาระเชิงนโยบายที่สำคัญของโลก และแผน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ของประเทศไทย นั้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอจากการสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 ด้านการบริหาร

โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการถือ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย (อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ มีทนา วัฒนอมศักดิ์, 2563) ความเป็นผู้นำของโรงเรียน ภาระงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม การทำงานเป็นหมู่คณะและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สุขภาวะทางจิตที่ดีและการบริหารจัดการความเครียด การบริหารจัดการแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565) โรงเรียนมีการบริหารจัดการ ที่เอื้อต่อการสร้างเสริม สุขภาวะของผู้เรียน มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การติดตาม ประเมินผลร่วมกันภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ, 2560)

ด้านที่ 2 ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนมีสุขภาพดี มีทักษะการปฏิเสธให้ตนเองพ้นจากอันตราย มีวินัย ใฝ่หน้าที่ รับผิดชอบ และกระตือรือร้นให้ความสนใจในการทำงาน (สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ, 2560) มีทักษะการเรียนรู้ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีคุณธรรม มีจิตสำนึกอนุรักษ์ มีทักษะชีวิตและทักษะสุขภาพ และมีทักษะความปลอดภัย (มิถุนัม นีส วารณมหินทร์ สलगสิงห์, 2564) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียนรู้สึกได้ถึงความสำเร็จในการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่ก่อให้เกิดความเครียดในการเรียนของนักเรียน (อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ มีทนา วัฒนอมศักดิ์, 2563)

ด้านที่ 3 ด้านครู บทบาทของครูผู้สอนในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนหาวิธีการ ใช้แนวคิด หลักการ และ

ทฤษฎีทางจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความถนัดและความสนใจของผู้เรียน แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ขอบเขตแห่งการเรียนรู้ การช่วยเสริมสร้างศักยภาพแห่งการเรียนรู้ การสอนความคิดรวบยอด การเสริมแรงทางลบ การใช้เบี่ยงเบนการ การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ การวิเคราะห์งาน และการถ่ายโยงการเรียนรู้ (กมล โพธิ์เย็น, 2559) ครูมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน มีทัศนคติเชิงบวกต่อนักเรียน ผู้ปกครองและเพื่อนร่วมงาน มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครู เช่น มีความเมตตาต่อ นักเรียน มีความยุติธรรม มีความยืดหยุ่น ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ดูแลเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับเงื่อนไขในการทำงานและทำงานได้อย่างมีความสุข (อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ มีทนา วัฒนอมศักดิ์, 2563) ครูมีรูปภาพและความสัมพันธ์ในสังคมโรงเรียน ทัศนคติและคุณลักษณะเชิงบวกของครู การเคารพในความหลากหลายและแตกต่างระหว่างบุคคล ค่านิยมและแนวปฏิบัติเชิงบวกที่ทุกคนมีส่วนร่วม สภาพการทำงานและสุขภาวะที่ดีของครู ทักษะและสมรรถนะของครู (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565)

ด้านที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียนเป็นประเด็นสำคัญในการเรียนการสอนที่ครูจะต้องให้ความสนใจแก่ผู้เรียนเพื่อทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรความสุขของผู้เรียนเป็นอารมณ์ หรือความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดความพึงพอใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินตลอดจนเกิดความรู้สึกสบายใจในขณะที่เรียน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนไม่มีความสุขในการเรียน ได้แก่ ปัจจัยจากตัวผู้เรียน ปัจจัยจากครูผู้สอนและปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ความสุขของผู้เรียนจะประกอบด้วย 3 ด้านคือ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ความพึงพอใจในการเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเอง (กมล โพธิ์เย็น, 2559) กระบวนการสอนและการเรียนรู้ ที่มีความสุขสนุกสนานและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่นอกเหนือจากวิชาการ (กมลพรรณ เลกณรงค์ และ รับขวัญ ภูษาแก้ว, 2561) แนวทางการเรียนการสอนที่สนุกสนาน และกระตุ้นการมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรและการจัดกิจกรรมในโรงเรียน สาธิตการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ มีความเกี่ยวเนื่องและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่ครูและนักเรียนเป็นทีมเดียวกัน การมีส่วนร่วมของผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์

(สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565)

ด้านที่ 5 ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร มีความปลอดภัยจากการรังแก และเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ และการเล่นที่เปิดกว้างและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2565) โรงเรียนมีพื้นที่โล่ง มีพื้นที่สีเขียวสำหรับการเรียนรู้และการเล่นของนักเรียน (อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ มีพนา วัฒนอมศักดิ์, 2563) พัฒนาระบบป้องกันภัย ระบบโภชนาการและการสุขาภิบาลอาหารที่ดี บริหารจัดการขยะและระบบสุขาภิบาลให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ (มีอยู่ชมนันท์ วรธรรมจันทร์ สलगสิงห์, 2564) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด สวยงามเป็นระเบียบ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรในองค์กร จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุข (อนุวุฒิ แก้วนุช และคณะ, 2564)

สรุป

จากการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสุข เริ่มมีการกำหนดนโยบายทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรช่วยที่เสริมสร้างความสุขในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสุขให้กับผู้เรียน สำหรับประเทศไทย ได้มีการกำหนดนโยบายการเสริมสร้างความสุข ในพุทธศักราชที่ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในพุทธศักราชที่ 3 ประเด็นที่ 5 เรื่อง การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด และสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข มุ่งองค์ประกอบการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข ประกอบไปด้วย 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านการบริหาร โรงเรียนต้องวิเคราะห์ SWOT เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสุข มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การติดตาม ประเมินผลร่วมกันภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการแบบประชาธิปไตย 2) ด้านผู้เรียน มีผู้เรียนควรมีทักษะการเรียนรู้ มีอิสระในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่ก่อให้เกิดความเครียดในการเรียนของนักเรียน มีสุขภาพดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) ด้านครู ครูควรมีคุณลักษณะเชิงบวกของครู มีตรภาพและความสัมพันธ์ในสังคมโรงเรียน หารวิธีการ ใช้แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางจิตวิทยาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความถนัดและความสนใจของผู้เรียน 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียน ด้วยการเรียนการสอนที่สนุกสບาน และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมนอกหลักสูตร และการจัดกิจกรรมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนากทักษะและสมรรถนะที่นอกเหนือจากวิชาการ และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร มีความปลอดภัย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและครู ได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสุข ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสุข ให้กับผู้เรียน แต่การเสริมสร้างความสุขของผู้เรียนนั้น จะสำเร็จได้ต้องเกิดจากการการบริหารโรงเรียนดี ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงต้องมีการวางแผนในการบริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขให้กับผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับวาระเชิงนโยบายที่สำคัญของโลก และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ของประเทศไทย รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2. การเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข มุ่งองค์ประกอบการเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุข ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การบริหาร ผู้เรียน ครู การจัดการเรียนรู้ และ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นเพียงองค์ประกอบใน

การเสริมสร้างโรงเรียนแห่งความสุขภาพรวม ท่านสามารถนำไปศึกษาแต่ละประเด็นตามที่สนใจ เช่น การบริหารโรงเรียนแห่งความสุข โรงเรียนแห่งความสุขของผู้เรียน โรงเรียนแห่งความสุขของครู การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสุข และ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ เอกณรงค์ และ รัชชวิญ ภูษานแก้ว. (2561). การบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 13(1), 285-297.
- กมล โพธิ์เย็น. (2559). การจัดการเรียนรู้เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 13(2), 121-131
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา. 2542.*
- ธนวุฒิ แก้วนุษ อุทัย บุญประเสริฐ และ พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2564) รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 23(1). 55-71
- นิเวศน์ เหมวชิรากร. (2560). ศาสตร์แห่งความสุข. [ออนไลน์]. ได้จาก : <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641097> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 7 มกราคม 2566].
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580). (2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก มีอยู่ชั้นต้น วรรมหินทร์ สलगสิงห์. (2564). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนสุขภาวะ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ภาคนิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส). (2564). *20 Years 20 Big Changes การกิจ 20 ปี เปลี่ยนประเทศไทยสู่สังคมสุขภาวะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย. (2565). *โรงเรียนแห่งความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานยูเนสโก.
- สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ. (2560). *โรงเรียนสุขภาวะ : การศึกษาแบบนวัตกรรมยุคใหม่ (Healthy School)*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565, จาก: <https://dol.thaihealth.or.th/Media/Index/14636424-c01a-e811-80df-00155dddb750?isSuccess=False>
- หน้า 35-36.
- อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2563). การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 11(2). 17-31.

